

СВЕТОВНАТА ИСТОРИЯ НАКРАТКО

СВЕТОВНАТА ИСТОРИЯ НАКРАТКО

ТАТ УД ДОРОТИ ЕЙЛ

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение	10	Юдаизмът	34
ПРАИСТОРИЯ		Минойският Крит	36
Луси		Финикийците	38
и другите като нея	12	Ехнатон	40
Сечива, изкуство		Цивилизациите	
и вярвания	14	на Мезоамерика	42
Всичко е започнало		Асирия	44
в Африка	16	Желязото	46
Неандерталците	18	КЛАСИЧЕСКАТА ЕПОХА	
Ледниковата епоха	20	Римската република	48
Океания	22	Будизмът	50
Неолитна експанзия	24	Термопилите	52
ПЪРВИТЕ ЦИВИЛИЗАЦИИ		Период	
Бронз и желязо	26	на воюващите царства	54
Месопотамия	28	Лао Дзь	56
Вавилон	30	Платон и Аристотел	58
Обединеният Египет	32	Конфуцианството и	
		бюрократичната държава	60

Александър Велики	62	Американските индианци	102
Ашока	64	Карл Велики	104
Картаген		Саксите	106
и Пуническите войни	66	Харун ал Рашид	108
Келтите	68	Викинги и руси	110
Великата китайска стена	70	Ла конвивенсия	112
Юлий Цезар	72	Линдисфарнското	
Падането на Египет	74	евангелие	114
<i>Пакс Романа</i>	76	Шиитите дванадесетници	116
Царство Аксум	78	Норманите	118
Константин Велики	80	Великата схизма	120
Сасанидската империя	82	Инките	122
Абисинската империя	84	Кръстоносните походи	124
Аларих	86	Монголите на Чингис хан	126
СРЕДНОВЕКОВИЕТО		Великата харта	
Шинтоизмът	88	на свободите	128
Пътят на коприната	90	Мамелюците	130
Свети Августин	92	Османската империя	132
Хунският вожд Атила	94	Тамерлан	134
Ислямът	96	Китайската династия Мин	136
Въстанието на Ан Лушан	98	Стогодишната война	138
Абасидският халифат	100	Черната смърт	140
		Хабсбургите	142

Войната на Бялата
и Червената роза 144

РЕНЕСАНСЪТ

Книгопечатането 146
Медичите 148
Завземането на
Константинопол 150
Корабоплаването 152
Фернандо и Исабела 154
Сефевидска Персия 156
Конквистадорите 158
Мартин Лутер 160
Моголите 162
Реформацията в Англия 164
Битката при Лепанто 166
Новата звезда през 1572 г. 168
Тупак Амару 170
Християнските мисионери 172
Иван Грозни 174
Колонизирането
на Ълстър 176
Трийсетгодишната война 178

Нидерландската източноиндийска
компания 180

ЕПОХАТА НА РЕВОЛЮЦИИТЕ

„Триъгълната търговия“ 182
Пуританите 184
Кралица Кристина 186
Кафенетата 188
Едиктът Сакоку 190
Луи XIV 192
Петър Велики 194
Парната машина
на Нюкомън 196
Империята Ашанти 198
Финансовата пирамида
„Компания
на южните морета“ 200
Надир шах 202
Цариградският договор
от 1724 г. 204
Стоманата 206
Седемгодишната война 208
Екатерина Велика 210

Лисабонското земетресение	212	Аболиционистите	248
Саудитската династия	214	Продажбата на Луизиана	250
Просвещението	216	Гаучосите	252
Фабриците	218	Ватерло	254
Американската Декларация		Парната машина	256
за независимост	220	Симон Боливар	258
Аграрната революция	222	Освобождението на Гърция	260
Джеймс Кук и Австралия	224	Пътят на сълзите	262
Типу султан	226	Телеграфът	264
Тайланд	228	ЕПОХАТА НА ИМПЕРИИТЕ	
Маратхските войни	230	Треска за злато	266
Северозападните индиански войни	232	Опиумните войни	268
Френската революция	234	Гражданската война в Тонга	270
Химията	236	Всеобщото избирателно право	272
Големият терор	238	1848 година	274
Наполеон в Египет	240	Кримската война	276
Ирландското въстание	242	„За произхода на видовете“	278
Император Наполеон	244	<i>Рисорджименто</i>	280
Хаитянската революция	246		

Тайпинското въстание	282	Първата световна война	316
Гражданската война в САЩ	284	Галиполи	318
Император Максимилиан	286	Великденското въстание	320
Въпросът за Шлезвиг-Холщайн	288	Октомврийската революция	322
Възстановяването на САЩ	290	Пандемията от „испански грип“	324
Кафърските войни	292	Версайският договор	326
Цар Освободител	294	Мустафа Кемал Ататюрк	328
Белгийско Конго	296	Сталин	330
Остров Елис	298	Голямата депресия	332
ДВАЙСЕТИ ВЕК И СЛЕД ТОВА		Прашният котел	334
Китайско-японските войни	300	Испанската гражданска война	336
Испанско-американската война	302	Абисиния	338
Боксерското въстание	304	Анексирането на Судетската област	340
Руско-японската война	306	Втората световна война	342
Полярните експедиции	308	Сталинград и Ленинград	344
Масовото производство	310	Пърл Харбър	346
Средствата за масово осведомяване	312	Ганди и Чърчил	348
Панамският канал	314	Холокостът	350
		Хирошима и Нагасаки	352

Разделянето на Индия	354	Виетнамската война	384
Израел и Палестина	356	Културната революция	386
Мао	358	Бангладеш	388
Берлинският въздушен мост	360	Иди Амин	390
Корея	362	Алиенде и Чили	392
Индокитай	364	Войната от Йом Кипур	394
Въстанието Мау Мау	366	Пол Пот	396
Суецката криза	368	Иранските аятоласи	398
Надпреварата в космоса	370	Разпадането на Съветския съюз	400
Гражданските права	372	Ирано-иракската война	402
Куба	374	Босна	404
Опазване на околната среда	376	Войната срещу тероризма	406
„Вятърът на промяната“	378	Кредитната криза	408
Кенеди	380	Интернет	410
Апартейдът	382	Показалец	412

Въведение

За да подберем най-важните 200 неща, които човечеството е извършило, трябваше да следваме много строги критерии. Първо, дали дадено събитие, явление или личност са дали тласък на историческото развитие. Второ, кои са онези няколко неща, които средностатистическият читател би искал да научи набързо по даден въпрос. Дали въпросното събитие е нещо, което е проникнало по естествен път в масовото съзнание (без повечето хора да си дават сметка за това – като например, че руският цар Иван IV Грозни е бил страшен), или са нужни допълнителни обяснения как точно е станало това.

Ето защо в процеса на работата ние, намирайки се от двете страни на Атлантика, спорихме доста кое да влезе в книгата и кое да отпадне. Голяма част от включените теми са резултат от някакъв вид сблъсък между две култури. И както често става в историята – този сблъсък е съпроводен или с военни, или с икономически действия. Разбира се, има и разкази за това как дадена идея се е разпространила по света. Постарали сме се да бъдем по-сдържани при описанието на кървавите събития, за да остане повече място за представяне на позитивните тенденции и явления в човешкото развитие.

Всяка от статиите в тази книга заслужава отделно монографично изследване, така че приканваме тези от вас, които проявяват интерес, да го направят. Между другото, наложи се да пропуснем и някои сравнително по-маловажни събития, например Шабатай Цви, Изгубения град на Зимбабве, Френско-пруската война, Сухия режим в САЩ, възникването на романа. Колкото повече се приближавахме до нашето време, толкова по-европоцентристка ставаше нашата селекция. Получи се така по простата причина, че последните пет столетия са време, през което европейците са се отнасяли към обширни територии от целия свят като към свои собствени, докато едва сравнително неотдавна са били поканени да ги напуснат.

С тази книга се надяваме поне да ви предложим изходна точка за едно пътуване в миналото. Текстовете ни са пределно кратки и ще ви послужат само за ориентация по въпроси, които ви интересуват и които несъмнено ще поискате да изследвате допълнително.

Тат Уд и Дороти Ейл

Луси и другите като нея

Една от най-прочутите вкаменелости в историята носи името Луси. Това са костни остатъци от женски индивид от вида *Австралопитекус афарензис*, открити в Етиопия през 1974 г. Луси е живяла преди около 3,2 милиона години и е ходела изправена на два крака.

Историята на човешката еволюция датира много преди и продължава дълго след този момент от историята. Хоминидите представлявали семейство от близки на човека видове, като например големите човекоподобни маймуни горили, шимпанзета, орангутани и бонобо (за последните се спори дали не са били по-близки по вид до Луси в сравнение със съвременните хора). Те произлизали от общи предци с човешкия род в сравнително близкото еволюционно минало, преди не повече от 6 милиона години. Първите същества от това семейство, които вероятно започнали да ходят изправени на два крака, са били представителите на вида *Австралопитекус*, оформил се преди около 4 милиона години. Имали малки по обем мозъци – по-малки дори от днешните човекоподобни маймуни – и изчезнали от лицето на Земята преди около 2 милиона години. Те обаче умеели да си правят оръдия на труда и дали начало на вида *Хомо* (в него влизат и съвременните хора), който е техен еволюционен наследник.

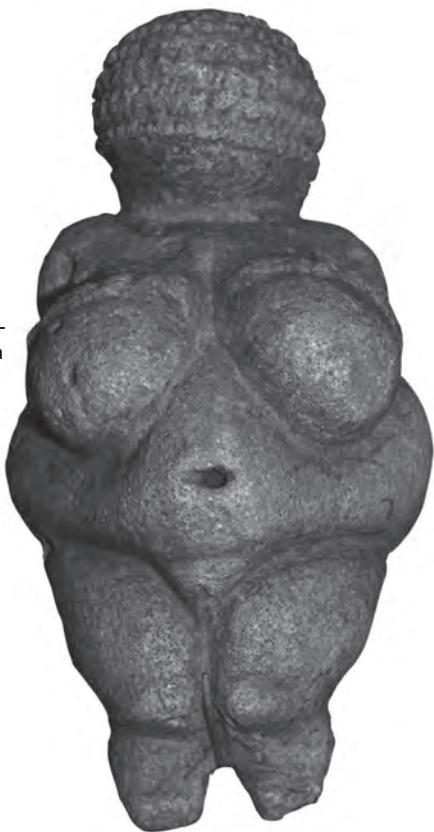
Черепът на „Госпожа Плес” – най-добре запазената вкаменелост от *Австралопитек*, открита досега.

Сечива, изкуство и вярвания

Известно е, че много животни са в състояние да използват предмети, като например пръчки, за да достигнат до някаква храна. Човекът обаче е единственото разумно създание (във връзка с това в психологията е разработена т.нар. теория на разума). Праисторическото изкуство показва, че разумът е връстник на човешкия род. Изобразените хора и събития са проява на менталните процеси, придобили разбираем за останалите човеци вид, а това води след себе си други важни умения.

Едно от тях е способността един индивид да си представи какво друг би могъл да направи. Вербалната комуникация от обикновена размяна на информация прераства в разказване и в опити да се предугади реакцията на другия. В условията на тази ментална дейност дяловете на човешкия мозък бурно се развиват (според някои учени цивилизацията е започнала с придобиването на уменията на хората да клюкарстват). Друга нова възможност за хората е да изграждат и разчитат на сложни абстрактни представи и планове – за бъдещия лов например. Трето важно последствие за човечеството е представата за смъртта. Учудващо рано праисторическите хора започнали да погребват своите покойници и да поставят в гробовете им лични вещи.

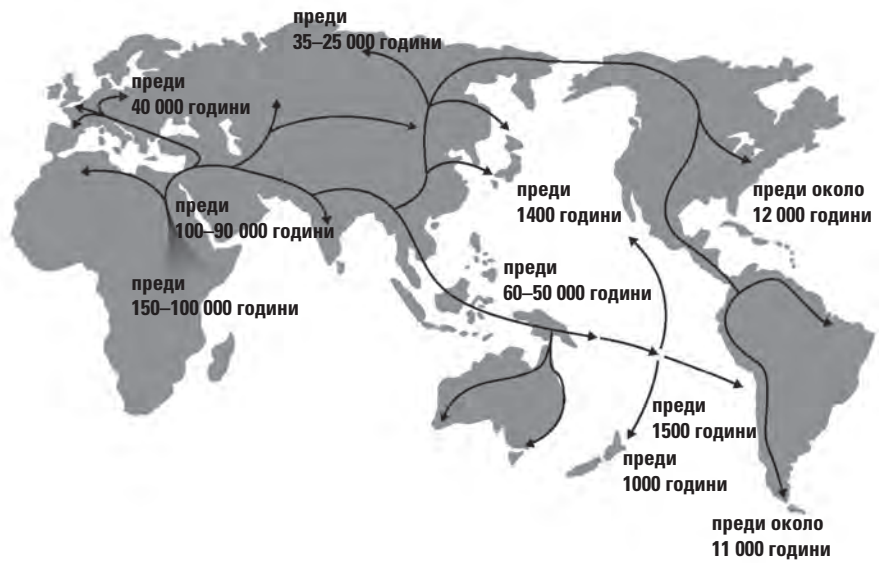
Така наречената Вилендорфска Венера е една от най-прочутите праисторически скулптурни фигурки, датирани от около 26 000 г. пр.Хр.

Всичко е започнало в Африка

Видът *Хомо* се появява и развива в Африка преди малко по-малко от 2,5 милиона години. Представителите му се характеризират със сравнително голям по обем мозък, гарантиращ им по-добри възможности за оцеляване (предците на *Хомо* – *австралопитеците* – скоро след това изчезват от лицето на Земята). Семейство Мери и Луис Лики стават известни с това, че откриват останки от вида *Хомо хабилис* в танзанийското дефиле Олдувай. Този дребен представител на човекоподобните маймуни, който е ходел изправен на два крака, умеел да прави каменни оръдия на труда (оттам и названието му – *Сръчен човек*). През следващите един милион години представителите на този вид развиват уменията да общуват вербално, овладяват огъня и създават социални групи от ловци събирачи. Учените са единодушни, че всички данни (подкрепени от съвременните ДНК анализи) говорят за възникването на съвременния човешки вид на африканска земя преди около 200 000 години. След това той постепенно се разселва по останалите континенти и започва да се кръстосва с представители на други видове *хоминиди*.

На тази карта е показано разселването на съвременния човек (*Хомо сапиенс*) от Африка към други части на света с приблизителното време на неговото установяване по новите места. Преди това и други видове хоминиди са предприемали подобни движения.

Неандерталците

Близката прилика на *Хомо неандерталензис* със съвременните хора и откриването на останки от този вид праисторически обитатели в Европа (в германската долина Неандертал през 1857 г.) обясняват защо той пръв е привлякъл вниманието на учените. Вероятно неандерталците са се установили в местообитанията си след първата вълна преселници от Африка и се запазили като вид чак допреди 40 000 години. В същото време представителите на *Хомо сапиенс* идват от Африка преди около 60 000 години и може би изиграват важна роля за изчезването на неандерталците. За сега не разполагаме със сигурни генетични данни за кръстосване между двата вида праисторически хора.

Учените първоначално възприемат неандерталците като неинтелигентни прегърбени същества, но това до голяма степен се дължи на факта, че първият открит скелет на неандерталец е на индивид, който е страдал от артрит. Този човешки вид безспорно се е отличавал с физическа сила, но и с възможности за абстрактно мислене, както и с достатъчно голям мозък. Макар вербалната им комуникация да не е била особено развита, техните кремъчни оръдия на труда и оръжия, са забележителни. Следвали са и сложни погребални ритуали.

Ледниковата епоха

Геологичната епоха плейстоцен (започнал преди 2,58 милиона години) се характеризира с периоди на спад на средните температури, което довежда до широки залежавания по полюсите и до разширяване на полярните шапки по посока на тропиците. Земята преминава през четири ледникови епохи, раздалечени една от друга с по 10–15 хилядолетия (в някои моменти постоянна ледена покривка скрива една трета от земната повърхност).

Номадстващите човешки общности ловуват из тундрата с огън и оръжие, като си подсигуряват и пещери, в които да намерят подслон при лошо време и през зимата. И тъй като тяхната плячка по обясними причини се нуждае от по-широк периметър за набавяне на храна, те също се разселват по света при преследването ѝ. Спадналите по онова време нива на Световния океан позволяват на хората да преминават по сухоземни маршрути през океанските плитчини. Така хората от днешна Монголия заселват Северна и Южна Америка. Конете пък мигрират на изток малко преди да изчезнат в тяхната някогашна родина. Последното значително залежаване завършва преди около 10 000 години, макар към 1300 г. сл.Хр. да е отбелязано поредното 500-годишно захлаждане.